

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja s pošto prejemanja ali v Gorici na dom pošiljana za družabnike polit. društva „Soča“:

Vse leto . . . . . f. 4.—
Pol leta . . . . . „ 2.—
Četvrt leta . . . . . „ 1.10

Za nedružabnike:

Vse leto . . . . . f. 4.50
Pol leta . . . . . „ 2.30
Četvrt leta . . . . . „ 1.20

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternolliju in Soharju; v Trstu v tobakarnicah „Via del Belvedere 179“ in „Via della caserma 60“.

SOČA

Pri oznanilih se plačuje za navadno trispodno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat.

Za večje črke po prostoru in vsak pot 30 kr. za kolek.

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo uredniku: Viktorju Dolencu v Gorici, Con. del Cristo 186 blizu živinskega trga kder se nahaja tudi upravništvo. — Rokopisi se ne vračajo: dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delom in drugim nepremočnim se naročnina čuži, ako se oglase pri uredništvu.

Glasilo slovenskega političnega društva goriskega za brambo narodnih pravic.

„Za narodno šolo na Gorškem!“

Društvo „Narodna šola“ v Ljubljani, kterega namen je materijalno podpirati slovenske ljudske šole s tem, da mej drugim (po §. 2. lit. b. svojih pravil) kupuje revnim šolam učne pripomočke in ubogim učencem potrebna učila, je podpisane izvolilo za svojega poverjenika na Gorškem. Prišel je z denšnjim dnevom svoje delovanje za to v povzdigo i podporo ubogih slovenskih ljudskih šol osnovano društvo to od danes naprej prejema vsake, tudi najmanjše darove v denarjih, knjigah, učnih pripomočkih i. t. d., kateri se bodo potem najrevnejšim slovenskim ljudskim šolam na Gorškem delili. Vsak dar se bodo vestno naznanil v „Soči“, ki bo tudi od časa do časa poročala, kako i katerim šolam so se nabrane reči razdelile.

Da se pa nabira denarja olajša, dal je podpisani napraviti nekoliko pušč z napisom: „Za narodno šolo na Gorškem“, ktere je uže ali bodo v kratkem razposial v sledeče kraje: v Ajdovščino, Dornberg, Rifenberg, Lokavec; v Sežano; v Kanal, Tomin, Cirkno, Kobarič; v Gorici ostali ste dve, ena v čitalnici, druga v krčmi pri Luzi.

V vsakem kraju naj rodoljubni i blagi šolski prijatelji za to skrbé, da se bodo o različnih prilikah zbirali *sold* za šolo, da se bodo pušice od časa do časa praznile ter denar vsak mesec ali vsaj vsak drugi mesec v Gorico pošiljali. Za poslani denar bodem po navetu gg. učiteljev i nekterih gg. šolnikov v Gorici učila kupaval ter je po tem najrevnejšim šolam po deželi pošiljal.

Ako razen omenjenih krajev še kde drugó želé dobiti puščo, naj se oglasio pri meni ali pa pri uredništvu „Soče“, pa jim jo precej pošljemo.

Sicer se pa sold za šolo tudi brez pušč lahko zbira in naravnost uredništvu „Soče“ ali pa podpisanemu pošilja.

Blagi prijatelji slovenskega ljudskega šolstva! Ponuj se Vam lepa prilika, da skazete svoje človekoljubje i svojo ljubezen do slovenske šole. Podpirajte nas, pomagajte nam! Saj kar daste za šolo, žrtvujete za narod, ki bo blagrovat Vaš spomin!

V Gorici 19. marcija 1873.

Dr. Lavrič m. p.

LISTEK.

KNEZ JOSIP ali GODOVNI DAN.

Zgodovinski obraz gospodske nravnosti.

Spisal

Ign. Jos. Krassevski.

(Nadaljevanje.)

... Ko je po polovne bleza ob štirih Emilija ležala na blazinjaku in najgotovejše premišljala svojega prvega milca, zaslišala ji na dvorišču drkotajočo kočijo in — Palmira je stopila v sobo.

„No, ljuba moja, uže je čas! ukaži svoje reči zložiti, da odideve! Knez Josip je v Laženkah! Denes je kralj jako zgodaj obedoval!“

V tem je v sobo stopila služnica in takoj zopet odšla po nekoliko služnikov, zato da so zbrali po mizi razložene reči; odnašali so manjše in večje zavitke in krabice, s katerimi so napolnili kočijo in še en voz, naposled pa je prirejeno bilo vse.

Obe gospé odidete.

„V palačo pod kositarjem!“ — viknila je Palmira kočijazu in strežniku.

„V palačo pod kositarjem!“ — pozopetila je Emilija in zgrnila zavesi v kočiji, „požuri se!“

„Veš — kaj“ — po nekolicah trenutkih Pal-

Narodnost pa vojaštvo.

I.

Skoro vsaka živa stvar na svetu ima na svojem životu nekaj, kar jej služi kot orožja pri napalu ali pri brambi. Človek nema takega vidnega orožja, pa ima v ta namen svojo večjo ali manjšo telesno moč in svoj um, s tem sredstvom pa si je vedno napravljaj razna orožja, začušni od prostega cepca, kasneje sulice, do sedanjih grom- in strelorodnih topov, in drugih mnogih strašnih naprav za napad in branitev.

Kimlo se je moral v človeštvu razviti nagon do vojne, kajti kolikor daleč saga zgoletovina v sivo starodavnost, uže od prvega začetka nam pripovedava o bojih.

Nebrojno je število krvavih bitev, ki so se skozi tisočletja bile, mnogo narodov je vsled vojne poginilo, in mnogo se je premišljevalo, dokler smo dobili danšnja orožja za bitve na suhem in po morji. V začetku je bilo bojevanje več klanje kot drugó, in voditi takih bojev nij bilo protožavno; to la pozneje je postalo to vojaue vojske, in ji ša bolje davalnes posebno bojno znanstvo. Rečki so izvrstni in srečni generali, prav to čutite živo v naših časih Avstrija in Francoska.

Preje ko ne so bili boji z divjimi zverimi in potem lovi povod, da so ljudje mislili na orožje. Oborožile so se polagami družine, vse plome, vse narod. Prepiri zaradi mej, v gozlih zaradi pišnikov, vode itd. so bili menda uzroki prvih bitev, kasneje razžalitse poglavarjev ali celega plemena. Iz zgodovine vidimo, da je bil v starodavnosti pri nekaterem narodu vsak moški vojak, da je le mogel orožje nositi; pri drugih narodih, ki so sužne imeli, je bil vojak vsak svoboden državljan; zatorej je pri prvih ljudstvih vojna bila prav narodna zadeva in zbrana vojska (armada) je bila vsa narodna. Tako pri starih Grkih in Rimljanih, Keitih, Germanih, Scitih itd. Le Kartago je imela vojske najete iz vseh dežel.

V naš namen je potrebno poizvedeti, kake lastnosti so ti narodi od svojih vojakov tirjali. Pred vsim preglejmo stare Rimljane, ki so bili prvi mojstri v vojni, in so si podvrgli skoro ves tačas poznani svet. Budnost, previdnost tudi pri slabejem sovražniku, ostra disciplina, mali pratež (Tross), skrivnost naklepa so jim bila glavna načela. Na tanko so poizve-

mira globoko vzdihne in spregovori, „ko bi kedo znal, kaj medve počenjave!“

„Kaj počenjave drugega, nego da sami ideve obiskat kneza! Kaj je to kaj tako hudega!... Oh, Palmira! kako močna je ljubezen!“

„Res je to!“ — hladno odgovori Palmira, „Res a ko bi najina soproga znala to...“

„Najina soproga! no, menda ne vesta, da ga imave obe radi in da imave obe onako pravico do njegovega srca! sicer pa se dan denes lahko pouša s takimi dozdevki!“

„Stoj!“ — poknil je glas na ulici.

„Oh!“ — prestraši se Palmira in oči zakrije si z rokama, kajti to je bil nje moža glas. Pokorni kočijaž ustavi in okno se odpre v kočiji. Palmira toliko da je še utegnula povesniti se.

Na ulici je bilo nekoliko moških, stopili so okrog skrivnostne kočije.

Palmirin mož, ki je bil durica v kočijo odprl, to je bil blizu petdesetleten moški majhne rasti, in okrog očij je imel ruteče kroge, kar navadno imajo pijanci in meseneži. Na prsih so mu na trakeh viseli redovi, pa dve amazni zvezdi sta ga značili; pogleda je bil svojega, odprta usta in ves njegov obraz je pričel, da je na poti od obeda, o katerem se nij smislilo vino gostom.

Za njim je dolg, suh, bleđ in okoščel moški v španskem plašči stal tako mirno, kakor kralj Žiga stoji v krakovskem predmestji. Njegova prsi so tudi dešli domači in inozemski redovi, mej katerimi je bil tudi

davali značaje in šego svražnih naro lov in poveljnikov, in vodilo jim je bilo, nikdar skleniti miru, če nijso zmagali.

Posebno so pa na to gledali, da so znali njih poveljniki uplavati v srca svojih vojakov, da so jih znali ojačevati in navduševati.

Stari Grki so zlasti v Atenah sami odločevali vojno, bjevali so se tedaj tako, da so popolnoma poznali namen boji in svoje interese, in oglejuni so bili, da so mogli se vnemati za ljubezen do domovine, svobode in slave, da so se jakó bili sramota vsake baže zlasti sramote zaradi pobega iz bitve.

Iz tega se vidi, da sta ta naroda mnogo skrbela prvič za dobro vojaško odgojo državljanov, in drugič za to, da so poveljniki v pravem oloednem trenutku znali v vojacih vnati in povekšati pogum in navdušenost za državno pravdo in boj, kar se da posebno z govori doseči. In zares heremo dosta takih vojaških govorov iz tistih časov. Homerjevi junaci govorijo skoro toliko, kolikor se bjejo. Tacitus, Thucydides, Salust, Plutarh in drug. imajo v svojih spisih dosta vojaških govorov zapisanih. Gotovo so ti govori večidel od teh pisateljev izmisljeni; ven tar pa dokazujejo da čistega šego dočienh bojnih narolov in poveljnikov. Le mogočni izvrstni rimski vojskovođja Caesar je zares govoril svoje bojne govore, ker jih je sam zapisal v svoje knjige, berž ko ne jih je pa tudi on pozneje popilil. Vsa kako je bil Caesar prvi vojaški govornik v starodavnosti, in njegovi vojaci so ga oboživali.

Pri drugih starih narolih n. p. Galih so imeli nalogó navduševati vojake duhovni, druidi, in pevci, bardí, ki so pavalí posebae bajne pesmi, in navada je bila, na pomé klicati bojne bogove v takó važnem trenutku. Ker je bil vsak državljan tudi vojak, se ve, da je bilo vojaštvo kaj čislano pri teh narodih. Mladi deček je komaj čakal, da je stopil v vojaško leto, in dau, katerega je dobil orožje kot mladi vojak, bil je družinski praznik. Orožje nositi je bilo moškim kaj častno in krasno orožje naj lepši moški kinč, kakor se daudeles pri Črnogorcih, Srbih in Dalmatincah.

V srednjem veku, ki je bil res vojašk, bili so narodi premalo omlkani, malo se toraj vs o takih navorih, pisano ko so vitezi vsi premagali in nijso bili več narodi vsi oboroženi. V krležaskih vojnah je pa križ bil zelo zgovorna značanje, katero je vse namenu

Malteški red se zlatimi strogami vred.

Za njima je stalo nekoliko „figur“ manjših in večih, bleđih in rudečih olčenih z radi in nekoliko brezi relov; vsi so bili na poti od obeda; pa pjeni so bili, a n malo, ne mara celó ol vina, ki kakor ptič preletava in v lehkó mnglo zavija mozgane; skoro gotovo so pili staro ogrsko vino, ki le maj dlanišilí glavo, po poludni pa z vse svojo močjo razsaja po njej in teží jo, kakor bi stot svanca ležilo v njej.

„A! dober večer!“ — oglasi se grofinja Palmiro soprog in olpre durica v kočijo. „K m se peljete, gospé?“

„Na sprehod!“ — odgovorila mu je brž nekako nestrpno soproga v za trezi in ozrela se v svojo tovarušico.

„Ali, ljubezljiva gospa!“ — zamomlal je pijani mož, oblizaval se po svojej navadi in obrnil v navzočne ovaruše, „pa tako kasno! tako pozno na sprehodl v tej zuni in ko takó m tel!“

„Nekako slabo mi je bilo, zato... morala sem iti izpođ strehe dihat čvrst zrak,“ dejala je Palmira.

„A, tula ti si tú, ljuba moja!“ — vskliknil je to trenotje suhi in dolgi možki, grofinja Emilije soprog, „tadi moja gospa je v kočiji! Ol tula moja gospa!“ zopetil je in tobaka vzél iz lepe, svitlé tobáčnice s kraljevo podobo.

„Tudi,“ — tiho potrdi Emilija.

„A, kam pa!“

„V...v... sami ne zaave... skoro najgotovejše malo po mesti okrog...“

Da je nekdanji ustanovnik „Soče“ g. dr. T., sedaj mej osnovatelj „Goriče“, to njega zopet posebno dobro karakterizuje. Ko se je prva snovala, je on zvrh družih tehtno zagovarjal načelo, da naj se društvo nikakor ne utika v verske reči in da naj ne ima izrečenega verskega značaja. Zdaj, ko je v „Soči“ vsled večkrat dokazane omahljivosti izgubil ves upliv in vsa veljavo, postavlja se je na čelo novemu (društvu slonečemu na verski podlagi *) Tempora mutantur et nos.“

Toda za zdaj zadosti o novem društvu, morda se nam bo v kratkem ponudila prilika, da spregovorimo o njem in o sedanjem razporu mej goriškimi Slovenci resnejšo besedo.

V Kanalu 19. marcija. [Izv. dop.] V saboto 29. t. m. bodo pri nas volitve občinskega starešinstva, od kterega je večkrat odvisna čast in blagost ne le posameznih občinarjev, temveč cele županije. Tega smo se prepričali pretečeno leto, ko so se nabirali podpisni za Črnetovo zaupnico. Tedaj Kanalcu pozor!

Ne volite zatorej brez vestnega prepričanja ali so možaki, ktere hočete voliti, vašega zaupanja res vredni.

Zapazujem nekaj dnij, da neka stara zvitka lesica, kateri je slovensčina trn v peti, o. l. hiše do hiše teka, in se svojim navadnim „sior Compari di ca, e siora Comari di la“ vse mehove napenja, da bi mogla se v starešinstvo vriniti.

Ne bom vam pravil, kedo je ta stvar. Vprašajte stare može, kedo je nekdanj največ Kanalcem na klopi pretepati dajal; vprašajte nekdanje in sedanje mesarje, kedo jim je največ pomagal, da se jim nijso jeziki in „ombulni“ usmeradil; in vprašajte vse poštene ljudi kanalskega okraja, kedo je v Kanalu največ za tuje želje dobička žel, in vsi vam bodo povedati znali, kedo je ta lesica.

Takemu človeku je mar le za lastni žep, a ne za blagor občine in naroda; drugače bi se ne silil v starešinstvo, ampak bi rajše v miru počival.

Imamo v Kanalu in v bližnjih vaseh obilno pošteni in vestni možakov, ki so svojemu bližnjemu prijatelji, a ne sovražniki; izmeji jih volite tedaj vaše zastopstvo, in k-dor vam drugače svetuje, ta je hinavec — in sram naj ga bude! **) Kanalec.

S Kanalskega 22. marcija. [Izv. dop.] Eno željo bi rad tukaj izrazil; namreč to, da bi enkrat jenjala vojska mej obema goriškima slovenskima listoma; eden naj bi potem izhajal prve, drugi zadnje dni tedna; ta naredba bi čitateljem morda ustrezala, ker bi se marsikateri na oba lista naročil. Treba je, da se slovenska reč na Goriškem jači in da se ne zgublja časa v nerodovitnih in pogibeljih prepirih;*) vsaka stranka naj dela po svoji moči in naj koristi, kder mora; osobne politike pa naj se ne dela, ker s tako politikiko, kakor jo razumi neki gospod v svojih mnogoštevilnih „poslanih“ narod k večemu od sebe pehamo in ga vodimo k nezaupljivosti. Tudi ono očitjanje, da je „Soča“ brezverska je neopravičeno in kaj neslano. Ker po udarja „Soča“ narodnost in se načeloma ne vtika v verske zadeve, očita se jej brezvernost.

Ali je to očitjanje razluženo? Ne, odgovorjam; to pa moram reči, da ako so Sočani v čem brezverni, je temu uzrok naš ordinariat, ki premalo spoštuje slovensko narodnost v svojih uradnih izjavah, kar so nekateri duhovni, kateri so po vsem vneti za mili naš narod in za njegov napredek, že čestokrat grajali, ne poznajoči hiapčevskega molčanja nasproti nepravici in nedoslednosti. Narodne jezike spoštovati, narodu blago: pospeševati je po veri zapovedano, a ne prepovedano. En prijatelj „Soče“.

S Kviškega 25. marcija. [Izv. dop.] Obilo časa je že preteklo, odkar se nij v nobenem časniku ničesa bralo iz našega kraja, tako, da bi si bil skoraj sleherni mislil, da je vse narodno pomrlo, ter da nij več upanja na boljšo bodočnost.

Ne da se tajiti, da se nij tukaj marsikaj dogodilo, pa tudi ne, da nij pred javnostjo polnoma zakrito o'salo. In uzrok temu bilo je žalibože trdno spanje naše narodne čitalnice. Upam pa, da bude vsaj v pri-

*) To se še zdaj ne more trditi; morda je g. dr. T. le agent tega društva da nabira ude, za pa ustanovnik; ker se ustanovniki za zdaj še ne upajo na dan se svojimi imeni, je treba še nekoliko rezerve. Čudno pa je na vsak način velika skrivnost, s katero so obdaja osnivalni odbor. URED.

**) Danes smo dobili v roki povabilo k volitvi starešinstva Kanalskega v nemškem jeziku; mej tem ko c. k. uradnje že pišejo po slovensko, se g. Malnič, župan kanalski, še zmerom poslužuje „Kultursprache“. Da bi zvedeli zanj g. ustavaki, kako veselje bi nastalo v Izraelu. Čudimo se le Kanalcem, da volijo takega človeka za župana; ali Kanalcu še zmerom spé? URED.

**) Mi ga sicer nijsmo začeli pa ga tudi radi jenjamo, a nesaravnost naših nasprotnikov preseza vse meje; nekateri gospodje pisarijo laži o nas po avetu, nas črnijo v pismih do naših prijateljev in jim žugajo še celo z materialno škodo, če ne izstopijo iz Sočinega odbora. Mi tedaj imamo zopet nekoliko dokazov ad c in jih bomo morda morali priobčiti, da svetu pokažemo naše sovražnike kakoršni so v resnici. URED.

hodnje boljše, kajti čitalnica naša vzdramila se je vendar iz dolgotrajnega spanja oživela.

V zadnji seji, ki smo jo imei 16. t. m. pregledali so se društveni računi, naredil proračun za tekoče leto in n-jela se zato pripravna soba. Uredilo se je mnogo, kar je uže čez leto v polnem nereda bilo.

Hvala našemu gosp. predsedniku Francu Marinčiču, ki ne skazuje se samo kakor skrbni občinski glavar, ampak tudi kakor pravi in iskreni rodoljub, kajtu mej drugim odstopil nam je za društvo pripravno sobo za prav malehne novice.

Nad-jamo se, da naš novi gosp. predsednik ne bude kakor prejšnji nosil samo ime; nego da nas bude tudi v prihodnje, kar se čitalnice tiče, v vsem podpiral, tako da naše društvo bude močna trdnjava na laški meji. To pa bude Vam toliko laže, ker Vas bude tudi naš vrli narodnjak gospod Karol Kumar polpredsednik v vsem in v vsakem stalno podpiral. Pri-omite tedaj za krmilo in hajde naprej!

Dobili smo letos tudi učitelja (gosp. Franca Strnada), kterega smo uže teško pričakovali (ali ne vsi), in kateri nam je uže prvi dan prihoda obečal za narod in mladino skrbeti. Jako smo z njim zadovoljni, ker vidimo, da posele njegovega prihoda šola in narodnost vrlo napreduje.

Iz goriškega Primorja 23. marcija. [Izv. dop.] Gotovo hvalevredno gibanje se je zdaj zapazilo pri nas na kupičijskem polji. Skoraj nij je vasič, da bi ne imela zaloge raznovrstnih stvari na drobno na prodaj, kar zelo ustreza domačim potrebam vaščanov. Nekteri, ki so tudi z obleko preskrbljeni, potujejo se svojo kramarjijo od semnja do semnja, prodajajo z gotovim dobičkom svojo robo in dospel je marsikateri na tak način do blagostanja.

Pred nekoliko leti je bilo pri nas vse drugače. Nij ga bilo domačina, ki bi se bil tega gotovega dobička posluževal. Samo zvitni Kočevar, ali pa dobička željen Lah je znal ubozega Slovence pehariti prodajajo mu slabo robo za drag denar.

Pozgubili so se večidel taki kramarji iz našega kraja, nekteri so se pa udomačili pri nas in se kaj bogato mastijo z našimi novci. Tu pa tam se še vedno kakošen priklati in še celo taki, ki se avstrijskih pravic uživati ne smejo. Veliko novcev roma na tak način zavoljo zanikarnosti ali nevednosti županov v nam sovražne roke in to toliko več, ker nevedno ljudstvo raji tujcu, kakor pa domačinu dobiček daje. Vsacega pravicoljubčega Slovence mora biti želja, da se take napake in krivice odstranijo in vestno popravijo. Ne-avstrijancu, ki pa uže več let uživa avstrijske in posebne občinske pravice, naj jih starešinstvo popolnoma prepove, ali pa ga s primerano odškodnino za vživanje takih pravic kaznuje. Dobro je, da ono skrbi za enakomerno uživanje občinskih premoženj, pa moralo bi tudi skrbeti za vse druge pravice in dobrote občinarjev, in jih ne raztezati na take, katerim so po cesarskih postajah prepovedane. Mej te spadajo kramarji in drugi barantači, ki hodijo od vasi do vasi, od hiše do hiše, prodajajo in kupujejo, kar se le da v denar spraviti. Oni nijso naši državljani in nemajo nikakoršnega sprejema v našem cesarstvu, polastijo se pa pravice, ktere je sam svitil cesar in državni zbor samo za svoje državljane prihranil. (Glej 1. član osnovnih postav).

Da je slavno glavarstvo v Sežani v tej reči opravičeno, se razvidi iz odgovora na neko pritožbo, ktera je bila preteklega leta na slavno namestništvo v Trst zavoljo tega vlozena. Ono trdi, da ne izdaja nikakoršnih dovoljenj in da je ostro zaukazalo tamošnji finančni straži ozir jemati na take barantače, ki nemajo avstrijskega državljanstva, da se hitro iz dežele ekspedirajo.

Ker kakor razvidimo, glavarstvo ne izdaje takih neopravičenih dovoljenj za barantače brez domovinskega lista, je tedaj očitno, da si le nevedni in nepodučeni županje takih svobod osvojijo. Vsak ve, da so taki listi neizrečene važnosti. Pazite dobro, komu kaj dovolite, kdo in kaj je tisti, ki mu mislite posebne prostosti pripustiti. Spoštujte tudi v tem obziru Vam izročene postavle! Primorec.

Iz Ljubljane 22. marcija. [Izv. dop.] Veselega srca sem zadnjič poročal novico, da se misljó ljubljanski Slovenci udeležiti volitev v mestni zastop, ali danes Vam moram povedati, da so bila moja poročila v oblake zidani gradovi. Kajti na sramoto Ljubljančanom bodi povedano, da se oni tudi letos ne bodo še poprijeli uže pred leti zanemarjenega dela.

Ljubljansko politično društvo „Slovenija“ je sklenilo v prvi seji, z veliko večino, da se je treba udeležiti volitev i v ta namen sklicala se je še druga seja, v kateri so se kandidajte postavili. Pa kaj se zgodi? Nekaterim gospodom se je za malo delo, da bi sedeli v mestnem zastopu skupaj z drugimi, se odpovedo kandidaturi še le po končani seji i sklep „Slovenije“ splaval je po vodi vsled znane edinosti i redkega parlamentarizma, ki je pri tukajšnjih gospodih uže od nekdej v navadi. Nemškutarji se nam rogajo, narodni volilci so v žakačeni misleči: „ti gospodje nas imajo za norce.“

Zdaj se pa še le vpraša, kedo bo to blamažo v žep vtaknil? — Večina odbora društva „Slov.“ je sebruna iz stranke starih.

I ta je bila, se ve da, „komandirana“ proti udeležitvi volitve. I kaj misliš, dragi čitatelj, da bi bilo predrzao, ko bi si človek spletke starih takole raztolmačil:

Stari so se hoteli ogniti volitve. Da bi je pa nasprotna stranka po svojih listih prehudo napadati ne mogla, (potrebili so sledečo zvijačo. Odlasajmo, so si mislili, (to je moje osobno mnenje) se sklicanjem udov k posvetovanju do skrajnega časa, potem uravnomo stvari tako, da ne bodo mladim po godu — tako nas nepripravljene volitve ulovijo i naša igra je udobljena, na sramoto mladim, ki so za udeležitev volitve agitivali in kojim so bomo potem v pesti smijali. Da bi pa ta namen laže dosegli, izbrali so si kot sredstvo g. Regala-ja, kateri je v kandidatsko listo prav nedolžno prišel in s katerim nobeden mladih v mestnem zboru zaradi robatega vedenja njegovega nij hotel skupaj sedeti.

Tako je moje popolnoma nasobno i nepristransko mne je ob vsej tej komediji; da pa nij brez vsake podlage, omenim naj v njeno utrjenje še precej merodajni dokaz, ka se je veliko stare viditelje malikovajočih po volitvi izrazilo, da nijso iz prepričanja Regala-ja za kandidata volili, ampak da so se hotele z njim samo mladim mreže nastaviti, v ktere so se tudi ref ujeili! Taka je naša zloga!

Politični pregled.

Kot važni korak federalistične stranke v Avstriji moremo zaznamovati neko izjavo dr. Schaffle-ja, uda bivšega poštenega Hohenwartovega ministerstva; dr. Schaffle namreč v predgovoru ene svojih naj-novejših narodnogospodarskih knjig zagovarja politiko Hohenwartovega ministerstva in razkriva ter na drobno analizira puhlost, krivičnost in nevarnost ustavoverne politike. Schaffle pred vsem odbija napade ustavoverne štampe na Hohenwartovo ministerstvo ter pravi, da je s čisto vestjo odstopil od svojega mesta; nadalje omeni, da je on v zvezi s se svojimi tovaruši iskal merila za svoje državniško delovanje v bistvu in naravnih interesih avstrijske države; po njegovem mnenju pomeni poklic Avstrije: mirno in svobodno združenje tako mnogovrstno, kakor neločljivo skupaj zmešanih narodskih elementov v eno po edinstvu močno državno zvezo, v enaki, oziroma primerni enakopravnosti, pod žezlom in zaščitom zgodovinsko ukoreninjene dinastije. To je po Schaffle-ju edina podlaga, na kateri se more Avstrija učvrstiti in uroditi; tako uravnana bi bila miren sosed Nemčiji in bi tudi neutralizirala vse vznemirajoče narodne elemente, kakor nemške, slovenske in romanske, bila bi tudi vzgled mednarodnega miru za Evropo v času razdirajočega narodnostnega sovraštva; bila bi pa tudi poročstvo naravne, namreč lokalizirane rešitve vshodnega vprašanja, namreč narodi pod turškim jarmom zdihačoi bi potem sami rešili se tega jarma, brez da bi se druge države v to reč mešale in nastala ne bi potem nevarnost velikanske evropske vojske. Tako razumljenje avstrijskega vprašanja, pravi Schaffle, je primerno človečanskim idejam in pravici. Nasprotnik od začetka centralizma je sam v Avstriji (kamor je bil poklican iz Nemčije) spoznal pravo denarnogogospodujočo, centralistično-birokratično naravo ustavoverne stranke in pa tudi popolno zmožnost za napredek, politiko, pa tudi veliko moralnost avstrijskih Slovanov, tako da so oni popolnoma zmožni za samovlado.

Ko Sch. potem zagovarja Hohenwartovo ministerstvo, pravi da je ono bilo popolnoma pravično in svobodoljubno; ono nij hotelo osnovati absolutizma, ne monarhičnega, še manje pa strankarskega ali parlamentarnega (kakoršnega imamo sedaj); ono nij hotelo ustvariti kake privilegirane manjšine, temveč ustavno zastopanje vseh stanov in narodov na širši liberalni velilni podlagi. Zagotoviti je hotelo vsaki narodnosti svoj razvoj in obstanek, ker je narodnostne zadeve hotelo prepustiti dež. zborom in po narodnostnih postavah zavarovati narodne manjšine pred većinami. Nemci bi zbog te naredbe nikder ne bili tlačeni in Hohenwartovo ministerstvo je hotelo samo tako končati narodnostne prepire, da tudi Nemci ne bi bili mogli več zatirati družih narodov; šlo je tedaj za pošteno reč, za pravičnost.

Avstrija bi bila tako urejena, lahko prav dobra prijateljica z Nemško, če jo Bismark sploh še hoče.

Razne vesti.

spoznati kot od Nemške neodvisno državo, kajti mirna doma, bi bila močna v brambi, nikoli pa osvojevna ali roparska. Ona stranka pa, ki kriči, da je hotelo Hohenwartovo ministerstvo razediniti in tako pogubiti, sama pričakuje razpad Avstrije in je to pri večih prilikah ob svojih slabih urah javno v parlamentu razodela.

Na Nemškem bi se jako motili, če bi menili, da ustavoverci zastopajo avstrijsko-nemško ljudstvo; masa nemškega ljudstva je na strani opozicije. Zrno ustavoverne stranke se nabaja v špekulativnem, gibljivem, kozmopolitičnem, velikem kapitalu; s temi se bratijo doktrinarni in birokratični centralisti. Da se je tedaj ustavoverna stranka po svoji uže stari privilegiji polastila velikega kapitala, pa konstitucionalna čudnost volilne postave Schmerling-ove, to oboje je mogoče storilo trajno parlamentarno gospodstvo ustavoverne manjšine čez ogromno večino. Saj je neki ustavoverec sam priznal ob priliki posvetovanja o direktnih volitvah, da bi se razrušila ustavoverna večina za vselej, ako bi obveljela v Avstriji liberalna volilna sistema po številu prebivalstva, kakoršna je zdaj vpeljana na Nemškem.

Direktne volitve niso po nikakem liberalna naredba, ampak stanovsko privilegiranje, kajti vsa neposrednost namerava edino odstranjenje dež. zborov ne pa odstranjenje stanovskega noliberalnega zastopstva.

Naposled dokazuje Sch., kako slovenski goldinar manje velja kakor nemški, kako pri vsakih volitvah odločuje Chabrus in končuje, da bodo morda direktne volitve pripeljale do uničenja decemberske ustave po decembristih samih, ker utegne priti od navideznega neposrednjega načina do zares direktnega zastopstva po načinu nemške volilne postave, vsled česar bi vendar enkrat dobila avstrijska misel stalni steber, vsajen vskalnata tla zvestih avstrijskih narodov, da, Slovanstvo v Avstriji je premočno in po dolgem boju preveč utrjeno, da bi se dalo uničiti, temveč pa se je bati, da panslavizem, kateri se zdaj roji največ v političnih fantazijah, ne postane resničen faktor; katerega odstraniti tudi po popotopu donavske države ne bodo v stanu mogočna Nemška; baš njej preti velika nevarnost od one strani.

Tako je govoril pošteni Nemeec in ker debela neovrgljiva resnica v oči kolje, si naši čitatelji lahko mislijo, da so se zagnali ustavaški listi na poštenega bivšega avstrijskega ministra. Brez dokaza mu očita „N. fr. Presse“ cinizem, renegatstvo, izdajalstvo nemške reči, itd., kedo bi hotel ponavljati dolge litanije ustavaških psov. In vendar je pomenljivo, da Sch. prav zdaj ostro besedo spregovori; morda se nij to brez kacega migljaja od visoke strani godilo.

Federalistični vodje so zadnje dni še zmerom konferirali v Pragi; sklenili so baje popoln program bodočega postopanja; edinost vse opozicije je enkrat uresničila se, in to nas nandaje z nado, da bodo boljši časi prišli za nas in Avstrijo. Dunajski petorici pošiljajo Dalmatinci še zmerom mnogo popra iz Dalmacije na Dunaj.

V državnem zboru je predsednik Hopfen naznanil, da je poljske poslance in Črnetu pozval, naj zopet v zbornico pridejo, ali svoje izostanje opravičijo. Potem je bila sprejeta postava o sodnijskem postopanju v malostih (Bagatell-Verfahren) in posvetovalo se o družih sodnijskih preuredbah.

Poročevalec o direktnih volitvah v gospodski zbornici Lichtenfels je dovršil svoje poročilo, katero je skoro kopija znanega Herbstovega poročila.

Francoski narod od vseh stranij pošilja Thiersu zahvalnice za srečni uspeh pri dogovorih z Nemško, vsled katerih popusti zadnji del nemške armade francosko deželo do septembra meseca; tudi poslanci tujih držav so mu častitali in ruski poslanec knez Orlov je govoril o tem, kakor da bi bilo oproščenje Francoske zmaga za Rusko. Sploh so prav dobre razmere mej Francosko in Rusko. Thiers je še le zdaj, ko je doma vse lepo uredil, spoznal španjsko republiko in jej uže pomagal s tem, da je prepovedal prenašanje orožja čez Francosko na Španjsko. Thiers je prebrisana glava; Bog ga še mnogo časa ohrani ubogim Francozom.

(Umor.) V Števerjanu na Gorico so našli pret. poudeljek 84 letnega starčka umorjenega v postelji. Preiskovalna komisija je nekla dognala, da je imel nesrečnej siloma polomljen na rebra, strta črevesa in rano v sencu. 19 letni mladenič Ant. T. o katerem se sumi, da je umoril svojega starega očeta (deda), tiči uže v preiskovalnem zaporu v Gorici.

(Premičenje.) Sliši se, da pride gosp. Winkler, glavar tominski za dvornega svetovaleca k namestništvu dalmatiaskemu in g. Matej Trnovec, c. k. pristav v Sežani za državnega odvetnika tudi v Dalmaciji. — Ta vest pa nij še popolnoma zanesljiva.

(Opor.) Našemu današnjemu listu smo pridjali pr log., to je „vabilo na navočno „Wandererja“, kateri list je lastnina patrijotov slovenskih iz vseh slovenskih kronovin in kot tak izvrstno zastopa interese Slovanov in federalistov sploh. — Naj bi se nanj naročile vsaj nekatere čitalnice večih krajev, kder razumno nekteri udje nemški jez k.

(Smrt.) Deželne nadzodnje svetovalec v Trstu Iv. Krst. Stein je umrl 13. t. m. po precej dolgi in hudi bolezni. Javim to svojim čitateljem, ker je bil rajnik, kot bivši sodnik pri patrimonialnih sodnih in Kanalu in Stanjela dobro znan v dotičnih okrajih. Leta 1848. je bil rajnik tudi poslanec v Frankobrodu.

(V skupni razstavi) dunajski mislijo gospodje, ki vodijo dotična dela, pokazati, kar je v zadnjih 20 letih na slovenskem muzikalnem polju z ozirom na šlo na svetlo prišlo, ter so naprosili pred. g. dež. nadzornika štajarskega, da naj jih blagovoli v tem polvzet, i podpirati.

Obrnil se je omenjeni gospod na me. naj mu sestavim:

1. malo zgodovino slovenskega petja od 48. leta doslej, to je ktere knjižice so na svetlo prišle a. za šolsko in b. za občno petje s pristavkom imena skladateljev, keđaj in v katerem mestu so na svetlo prišle;
2. malo zgodovino drugih muzikalnih del a. za cerkev, b. za Koncerte, c. za ples itd.

V ta namen prosim uljudno vse čast. gg. skladatelje in založnikih sladeb (kompozicij, da naj mi blagovolijo prav kmalo poslati 1.) po en iztis tiskanih kompozicij, in glede nato, da velik prav lep h pe-nij slovenskih nih bilo še tiskanih iz raznih vzrokov, dasiravno so se v šoli, cerkvi ali pri besedah prav udomačile, po en prepis netiskanig kompozicij, ktere bi se v razstavo poslale, 2. sploh črtice zgodovinske, ktere bi sem spadale.

Slavna uredništva slovenskih časopisov se pravljudo prosijo to naznaniti. Ant. Hribar

c. k. učitelj v Gorici.

Kmetijske i trgovske vesti.

(„Shod pri Rebku.“) katerega je že zandnja „Soča“ na 30. dan tekočega meseca naznanila, je za prebivalce — posebno pa še za večje posestnike — vseh tistih krajev naše dežele, kakor tudi bližnje kranjske Ipave, kjer se zgodnje sadje pridela, tako velike važnosti, da prisnamo za koristno in potrebno o njem danes v pojasnilo še par besed spregovoriti.

Sploh je znano, da so se v poslednjih letih ob času našega zgodnjega sadja dunajski in tudi drugi zunanji sadni trgovci v naše kraje zahajati navadili, z namenom sadje pokupovati, ter je na Dunaj i t. d., izvaževati. Na prvi pogled morala bi ta prikazen tako rekoč vsac-ga naših sadjerejcev naj bode uže več h ali manjših — z veseljem navdati, kajti došli trgovci so nova pridobitev, nova priložnost, po kateri lep denar v deželo pride (in v njej ostaja) in sicer za pridelek, kateri pred ustanovitvijo železnice skora nobene kupčijske vrednosti imel nij.

Ako se pa ta prikazen resno opazuje, ako se na tanko pregleda, zapaziti se mora, da nosi dokaj zelo ž dostnega na sebi. V naše kraje zahajajoč. trgovci namreč niso domačini, niso Slovenci, niso Slovan, ne, — oni so popolni tujci, Dunajčani, Nemci s. — To, da so oni tujci, bi ne bilo še ravno tako žalostno, saj vendar umetnost in kupčija narodnosti ne poznati. Da le m-ž dobro, pošteno robo tudi dobro plača, pa je vse prav, zdej naj bode že rodu krivnosega ali pa pravo trojnolasjega.

K nam zahajajoči tujci pa ravno tega ne storé, kajti oni tudi za narzlahtnejši prid elek tako rekoč nič ne ponudijo, tako malo namreč, da bi se smel ves tisti denar, kateri po teh možéh v deželo pride ter v tej ostane, le desetina — ali pa še to ne — prave vrednosti strženega sadja imenovati. Oni se torej kar naravnost iz naših sadjerejcev in njih pridelka, kateri je več ali manje žuljev in potu stal, norca delajo, in ravno to je najžalostnejša stran celi reči.

Kako velikansko škodo pod tacim okolnostimi dežela trpi, nij treba še le razlagati, saj je vendar za-grabljiva. Zatega del opustimo to, ter priporočamo rajši našim sadjerejcem, da se te brezpotrebne sramot-

ne jeroptije otresejo, ter na lastne noge postavijo. Ako so si v stanu tujci iz naših žuljev krasne dobičke kovati, vendar nij sam vrag, da bi to domačinom mogoče ne bilo, in to posebno letos, ko bode na Dunaju svetovna razstava!! Da bi vsak sadjerejec na lastno roko, kar naravnost ali pa direktno Dunajem tržil, na to nij misliti, marveč je ravno nasprotno v tej zadevi največa vzajemnost potrebna, sadje prodajalno društvo (ali pa po okolst'avah tudi več tacih družtev) se mora napraviti. In ravno to bo predmet posvetovanja in razprave shola pri Rebku, za česar del še enkrat vse naše sadjerejce, posebno pa večje posestnike opozorujemo, da se ga udeležijo. Pridite vsi, Brici kolikor Kraševci, primorski Ipavci kolikor kranjski, kajti v narodnih in narodno gospodarskih zadevah, nas Hribel nigdar ločiti ne sm. Pričetok shoda bo ob treh po polu-ine.

Cenik raznega blaga

na goriškem trgu.

Turšica domča f. 1.65-70, Turšica bela f. 1.50, Turšica ogrska f. 1.66. Pšenica gorska f. 3.50. Ri f. 2.30. Jčmen cel f. 1.80, Jčmen pehavi f. 3.20. Oves ogrski f. 1.20 (f. 4 Cent). Siro f. 1.30. Slani f. 1.2). Krompir f. 2.40-5). Vino črno kvič 23 do 30) Vino belo f. 23 do 26. P.v.o (p.r) E. f. 9.60, za mesto f. 11.85.

Moke v Stračicah.

Sč zakljem. Nr. I f. 15.70; Nr. II f. 14 70; Nr. III f. 12.50; Nr. IV f. 10.70; Nr. V f. 8.70; Nr. VI f. 6.50. Pri odjemi 20 žakljev 50 uov. ceneje; po magazinih pri žaklju 40 nov. Biez žaklja. Moka ržena po 9 gl. I. Otrobi debeli f. 2.20. Otrobi drobni 2.30. Otrobi rženi f. 2.20.

NB. Opozorujemo naše kmete posebno na belo turšico, katera je veliko boljši kup, pa ima več cukra in rodilne mači v sebi, nego bela. Italijani jo rajši jedo, nego rumeno; Angleži jo plačujjo celo veliko dražje, nego rumeno; zakaj jo ravno naši Slovenci manje cenijo, to je prelsodek; faktično pa je, da bela turšica tu li sa-lena več vrže za bliz 3% od rumene Tolko v poduk za danes.

BANKA „SLAVIJA“

ktera se sedaj uže sme prištevati najrazširjenjšim enacim zavodom v avstrijsko-ogrskih deželah, zavaruje:

- I. dohodke,
- II. določene istine za doživetje i smrt,
- III. istine upisane v vzajemna pododvajnska društva;
- IV. poslopja i premakljivo blago zoper škodo po ognju.

Ta zavod slovenskemu občinstvu na novo priporočati, reklo bi se vodo v morje nositi, kajti banka „SLAVIJA“ si je se svojim solidnim postopanjem, redovitim preiskovanjem i vestnim povračanjem škod pridobila v vseh vrstah slovenskega občinstva obilo prijateljev. Obračamo samo pozornost na

„posojilne oddelke“

ktere je banka „SLAVIJA“ ustanovila, da bi delavnim rodoljubnim Slovanom pripomogla do lepše prihodnosti. V ta namen daje posojila za „kavcije“ in na „osebni zaup“ (kredit.)

Posojila za kavcije daje banka „SLAVIJA“ takovim v državni ali privadni službi stoječim uradnikom, kateri so definitivno nameščeni; posojila na osebni zaup po vsaki osobi, ktera se z gotovim, ne menceim se letnim dohodkom izkazati zamore.

Banka „SLAVIJA“ se je pri vseh Slovanih avstrijsko-ogrske države neobmejeno zaupanje pridobila, kar je vsakakor veselo znamenje od dne do dne viraščajoče slovenske vzajemnosti.

Kedor bi hotel o katerikoli zadevi z banko „SLAVIJA“ v dogovore stopiti, naj se blagovoljno obrne na njeni glavni zastop za slovenske dežele, katerega pisarne so v špitalski ulici v Ljubljani.

Jozip Kristan
glavni zastopnik.